

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

مدیریت کل مقررات، مجوزها و مبارزه با پولشویی

« اداره مبارزه با پولشویی »

بانک های پوسته ای و دفاتر اجاره ای

از انتشارات کمیته نظارت بانکی بال

بانک تسویه بین المللی

(ژانویه ۲۰۰۳)

ترجمه: عبدالمهدی ارجمندنژاد

اسفندماه ۱۳۸۹

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱	پیشگفتار مترجم
۳	بانک‌های پوسته ای و دفاتر اجاره‌ای
۳	بانک‌های پوسته ای
۵	شعب اجاره‌ای
۹	موسسات تابعه اجاره‌ای
۱۱	ماخذ

پیشگفتار مترجم

به نام آن که هستی نام ازو یافت
فلک جنبش زمین آرام ازو یافت

خدایی کافرینش در سجودش
گواهی مطلق آمد بر وجودش

یکی از موضوعاتی که در پولشویی و تامین مالی تروریسم کاربرد فراوانی دارد مقوله «بانک‌های پوسته ای» است. بانک پوسته ای به بانکی اطلاق می‌شود که دارای حضور فیزیکی (به معنای حضور مدیریت و بدنه اصلی آن) در کشوری که در آن مجوز گرفته و به ثبت رسیده است، نبوده؛ و به هیچ گروه ارائه کننده خدمات مالی که تحت نظارت موثر و یکپارچه‌ای قرار دارد نیز وابسته نباشد. اگرچه از عبارت «بانک پوسته ای» نباید الزاماً تعبیر و تفسیری منفی به عمل آورد لیکن توجه به این موضوع ضروری است که این قبیل بانک‌ها - به دلیل ویژگی‌هایی که از آن برخوردارند - دارای پتانسیل زیادی برای ورود به عملیات پولشویی و تامین مالی تروریسم هستند. از این رو باید در برقراری روابط کارگزاری با آن‌ها، جانب احتیاط را رعایت کرد. ضمن آن که مراجع نظارت بانکی در کشورهای ذی‌ربط نیز وظیفه دارند تا تدابیر لازم را برای نظارت موثر و یکپارچه بر آن‌ها اتخاذ نمایند تا بدین وسیله اطمینان حاصل شود که عملیات این قبیل بانک‌ها، تحت نظارت کامل است و مراجع نظارت بانکی در کشورهای مبدا یا مقصد نیز، نظارت بر آن‌ها را به امید یکدیگر رها نکرده‌اند. بدیهی است که در این میان، تبادل اطلاعات بین مراجع نظارت بانکی دو کشور، از اهمیت فراوانی برخوردار است.

نظر به اهمیت این موضوع، کمیته نظارت بانکی بال به عنوان یکی از مراجع پیشرو در زمینه توسعه و تعمیق مفاهیم نظارت بانکی، در ژانویه سال ۲۰۰۳ میلادی اقدام به انتشار سند مهمی در این زمینه با عنوان «بانک‌های پوسته ای و دفاتر اجاره ای» نمود که مشتمل

بر ارایه تعاریف هر یک از مفاهیم مربوط بوده، به شناخت عمیق تری از این پدیده ها می انجامد. شناختی که همراه با معرفی مجموعه ای از تدابیری است که در مدیریت موثر روابط کارگزاری با بانک های پوسته ای (توسط بانک ها و موسسات اعتباری که دارای روابط کارگزاری با آن ها هستند) و نظارت کارآمد بر این موسسات (از سوی مراجع نظارت بانکی)، به کار می آیند.

اهمیت این سند موجب شد تا ترجمه آن در دستور کار اداره مبارزه با پولشویی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران قرار گیرد تا در کنار سایر اسنادی که تا کنون در این زمینه و توسط این بانک ترجمه و منتشر شده است؛ مرجع مناسبی را برای همکاران نظام بانکی و کارشناسان، محققان و دیگر اشخاص علاقمند به مباحث بانکی، نظارتی و مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم فراهم آورد (برای مطالعه ترجمه برخی از اسناد منتشره از سوی کمیته نظارت بانکی بال به پایگاه اطلاع رسانی بانک مرکزی ج.ا.ا. به نشانی WWW.CBI.IR، بخش نظارت بانکی، زیرمجموعه «ترجمه اسنادی از کمیته بال» مراجعه فرمایید).

امید است مطالعه این سند در خاطر کلیه صاحب نظران و اهل فن مقبول افتاده، با نکته سنجی و دقت نظر خاص خود، نواقص و نارسایی های آن را متذکر شوند.
... تا چه قبول افتد و چه در نظر آید.

عبدالمهدی ارجمندنژاد

اسفندماه ۱۳۸۹

بانک‌های پوسته‌ای^۱ و دفاتر اجاره‌ای^۲

۱- بانک‌های پوسته‌ای

در این نوشتار، بانک پوسته‌ای به بانکی اطلاق می‌شود که دارای حضور فیزیکی (به معنای حضور مدیریت و بدنه اصلی آن^۴) در کشوری که در آن مجوز گرفته و به ثبت رسیده است، نبوده^۵؛ و به هیچ گروه ارائه‌کننده خدمات مالی که تحت نظارت موثر و یکپارچه‌ای قرار دارد نیز وابسته نباشد. مدیریت و بدنه اصلی این قبیل بانک‌ها، در حوزه قضایی دیگری (اغلب در دفاتر یک موسسه وابسته یا گاهی اوقات در یک ملک خصوصی) مستقر است. معمولاً یک بانک پوسته‌ای - به غیر از یک نمایندگی ثبت شده - تشکیلات دیگری در کشوری که در آن به ثبت رسیده است، نداشته و نماینده آن نیز، اطلاع چندانی از عملیات روزمره بانک ندارد و فقط آدرسی را برای انجام امور حقوقی بانک مزبور در آن حوزه قضایی فراهم می‌آورد. ساختارهایی این چنین، بیانگر شکل خاصی از برخی واحدهای برون مرزی است.

بانک‌های مجازی، بانک‌های کاغذی، بانک‌های صوری، بانک‌های پوششی، بانک‌های ظاهری = Shell banks

2- Booking offices.

۳- این سند توسط «کارگروه بانکداری فرامرزی (Working Group on Cross-border Banking)» تهیه شده است. کارگروه مشتری که اعضای آن را اشخاصی از کمیته بال (Basel Committee) و «گروه ناظران بانکی برون مرزی (Offshore Group of Banking Supervisors)» تشکیل می‌دهد. لازم به ذکر است کمیته نظارت بانکی بال (The Basel Committee on Banking Supervision, BCBS)، متشکل از مراجع نظارت بانکی کشورها است که در سال ۱۹۷۵ توسط روسای بانک‌های مرکزی کشورهای گروه ۱۰، پایه‌گذاری شد. این کمیته از کارشناسان ارشد مراجع نظارت بر بانک‌ها و بانک‌های مرکزی کشورهای بلژیک، کانادا، فرانسه، آلمان، ایتالیا، ژاپن، لوکزامبورگ، هلند، اسپانیا، سوئد، سوئیس، انگلستان و ایالات متحده آمریکا تشکیل شده است. به طور معمول، اجلاس‌های این کمیته در بانک تسویه حساب‌های بین‌المللی (Bank for International Settlements, BIS) در شهر بال (Basle) یا بازل (Basel) سوئیس - مقر دبیرخانه دائمی این کمیته - برگزار می‌شود.

۴- منظور از «حضور فیزیکی» در این نوشتار، «حضور مدیریت و بدنه اصلی آن» در کشوری است که در آن به ثبت رسیده است. صرف حضور تنها یک نماینده یا کارمند رده پایین محلی را نمی‌توان به منزله حضور فیزیکی تلقی نمود. در این سند، واژه مدیریت دربرگیرنده تمامی امور اداری از جمله نگهداری دفاتر و سوابق است.

۵- عدم وجود یک مکان فیزیکی برای پذیرش و ارائه خدمت به مشتریان در آن، الزاماً موضوع بدی نیست. به عنوان مثال، تعدادی از بانک‌هایی که صرفاً خدمات اینترنتی ارائه می‌کنند فاقد مکانی فیزیکی برای پذیرش مشتریان خود هستند. البته می‌توان این قبیل بانک‌ها را نیز که فقط به ارائه خدمات اینترنتی اشتغال دارند همانند بانک‌هایی که فعالیت خود را از طریق دفاتر فیزیکی انجام می‌دهند، تحت نظارت قرارداد به شرط آن که مدیریت و بدنه اصلی آن در همان حوزه قضایی‌ای مستقر باشد که در آن مجوز گرفته است.

از آنجا که یک بانک پوسته ای، هیچگونه ارتباطی با یک گروه مالی تحت نظارت ندارد^۱ یگانه مرجعی که مسئولیت دارد تا بر آن نظارت کند همان مرجعی است که مجوز تاسیس آن را صادر کرده است.

هر چند، در وضعیتی این چنین که مدیریت و بدنه اصلی بانک، در قلمرو حوزه قضایی دیگری قرار دارد، ناظر بانکی در موقعیتی نیست تا آن بانک را - در انطباق با اصول اساسی^۲ - تحت نظارت خود قرار دهد (به عنوان مثال انجام بازرسی حضوری از عملیات بانک یا برقراری تعامل رو در رو و متداول با مدیریت آن). مرجع نظارتی کشوری که بانک مذکور در آنجا به فعالیت اشتغال دارد نیز، عموماً از وجود چنین بانکی و نحوه مدیریت آن اطلاعی ندارد. اغلب، آن گروه از بانکهای پوسته ای که دارای چنین ویژگی‌هایی هستند، در فعالیتهای مالی غیرقانونی یا مشکوک مشارکت دارند.

در سند «شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها» که کمیته بال آن را در سال ۲۰۰۱ میلادی منتشر کرد، توصیه شده است که بانکها باید از ایجاد یا ادامه روابط کارگزاری با بانکهای پوسته ای مستقر در حوزههای قضایی خارجی امتناع نمایند.^۴

کارگروهی که تدوین این سند را بر عهده داشته است به خوبی می‌داند که به مباحث مطروحه در زمینه بانکهای پوسته ای، در سایر مجامع ملی و بین‌المللی نیز پرداخته می‌شود. برخی حوزههای قضایی به مشکلات بالقوه‌ای که متوجه بانکهای پوسته ای است، پی‌برده؛ صدور مجوز برای چنین موسساتی را متوقف کرده‌اند و یا اینکه موسسات موجود را ملزم کرده‌اند که دفتر اصلی خود را به کشور مبدا منتقل کرده و یا فعالیتهای خود را به کلی متوقف سازند.^۵

۱- به مقوله بانکهای تابعه (Subsidiaries) یا شعب بانکهای خارجی، در دیگر بخش‌های این نوشتار پرداخته شده است.

2- Core Principles.

۳ - منظور از «اصول اساسی (Core Principles)»، سند «Core Principles for Effective Banking Supervision» است که کمیته نظارت بانکی بال، ابتدا آن را در سال ۱۹۹۷ میلادی منتشر کرد و سپس در سال ۲۰۰۶، مورد بازنگری قرار داد. ترجمه این دو سند تحت عنوان «اصول ۲۵ گانه برای نظارت بانکی موثر» از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران منتشر شده است. برای مطالعه ترجمه این اسناد، به سایت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به نشانی WWW.CBL.IR، بخش نظارت بانکی، زیر مجموعه ترجمه اسنادی از کمیته بال (بازل)، قسمت اصول مدیریت ریسک مراجعه شود.

۴- بند ۵۱، سند «شناسایی کافی مشتری از سوی بانکها». ترجمه این سند در سایت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به نشانی WWW.CBL.IR، بخش نظارت بانکی، زیر مجموعه ترجمه اسنادی از کمیته بال (بازل)، قسمت سایر اصول قرار دارد.

۵ - قانون پتریوت آمریکا (The USA PATRIOT ACT) در پی آن است که دسترسی بانکهای پوسته ای به تسهیلات کارگزاری بانکی در ایالات متحده آمریکا را در هر دو شکل مستقیم یا غیر مستقیم آن؛ قطع نماید.

اعمال نظارت بانکی موثر بر روی بانک‌های پوسسته‌ای، با مشکلاتی جدی همراه است. از سوی دیگر، برای اعمال نظارت کارآمد بر نحوه اجرای مقررات در این موسسات نیز ترتیبات فوق العاده دیگری وجود ندارد. با توجه به مراتب فوق و به منظور انطباق هر چه بیشتر با استانداردهای مطروحه در سند «اصول اساسی»، لازم است مراجع نظارت بانکی، بیش از این با ایجاد بانک‌های پوسسته‌ای یا ادامه فعالیت‌های آن‌ها موافقت نکنند.

ناظران بانکی باید با تعیین ضرب الاجلی کوتاه مدت (کمتر از یک سال) برای بانک‌های پوسسته‌ای موجود؛ آن‌ها را ملزم نمایند که ظرف مدت یاد شده، مدیریت و بدنه اصلی خود را به حوزه قضایی آن‌ها منتقل کنند. در غیراین صورت، لازم است مجوز این بانک‌ها ابطال شود. انتقال مدیریت و بدنه اصلی بانک می‌بایست به صورت واقعی - و نه صوری - انجام پذیرد و باید این امکان را برای ناظر بانکی فراهم آورد که وی بتواند در خصوص بانک‌های مزبور، گستره کاملی از ابزارهای نظارتی را - در انطباق با «اصول اساسی کمیته بال» - به اجرا درآورد.

۲- شعب اجاره‌ای

عبارت «شعبه اجاره‌ای» به شعبه‌ای از یک بانک خارجی اطلاق می‌شود که مدیریت و بدنه اصلی آن، در حوزه قضایی‌ای که در آن مجوز گرفته است، قرار ندارد. اغلب، چنین شعبی چیزی بیش از پلاک‌های برنجی که به دیوار خیابان‌ها نصب می‌شوند، نیستند. شعبی که از طریق یک کارگزار محلی، خدمات اداری صرفاً ساده‌ای را ارائه می‌کنند. کارگزار مذکور ممکن است چنین خدماتی را به بانک‌های دیگری نیز ارائه کند. مدیریت شعبه ممکن است در دفتری واقع در حوزه قضایی مبدا (که دفتر مرکزی در آن مستقر است) و یا در دفتری واقع در یک حوزه قضایی ثالث قرار داشته باشد. دفتر مذکور، ممکن است تحت نظارت بانکی قرار داشته یا نداشته باشد. تمایز اصلی بین شعب اجاره‌ای و بانک‌های پوسسته‌ای این است که شعب اجاره‌ای، بخشی از یک بانک موجود هستند که خود تحت نظارت مرجع نظارتی کشور مبدا قرار دارند.

ایجاد شعب اجاره‌ای، این مزیت را برای یک بانک فراهم می‌آورد که بتواند در یک حوزه قضایی خارجی، انواع خاصی از فعالیت‌های تجاری خارجی^۱ را ارائه کند بدون آنکه متحمل هزینه‌های متداولی شود که معمولاً برای ایجاد یک شعبه کامل در خارج پرداخت می‌شود.

---

1 - Non - resident business.

از این شعب برای اجتناب از محدودیت‌های داخلی خاصی استفاده می‌شود که در خصوص انجام امور تجاری در حوزه‌های قضایی دیگر وضع می‌شوند.^۱ نیز ممکن است از این شعب به عنوان بخشی از تدابیر اقتضایی در مواقعی استفاده شود که تکالیف مقرراتی در حوزه قضایی دیگر افزایش یافته است و استفاده از چنین ساختاری می‌تواند به کاهش این تکالیف بینجامد. معمولاً در این شعب، هیچگونه عملیات محلی آغاز نشده و شکل نمی‌گیرد. در مواردی که شعب اجاره‌ای مستقیماً از کشور مبدا مدیریت و یا کنترل می‌شوند، لازم است این امکان برای ناظر بانکی کشور مبدا وجود داشته باشد که دفاتر و سوابق آن‌ها را مطالبه نموده و به اطلاعاتی که برای نظارت یکپارچه موثر ضروری است، دسترسی داشته باشد.^۲

اگرچه، دغدغه اصلی در این رابطه مربوط به آن گروه از شعب اجاره‌ای است که از یک حوزه قضایی ثالث مدیریت یا کنترل می‌شوند. حوزه‌ای که برای شعبی این چنین، نه حوزه قضایی مادر به حساب می‌آید و نه حوزه‌ای که در آن مجوز گرفته است. مدیریت و بدنه اصلی چنین شعبی

۱- بسیاری از بانک‌های آمریکایی (و بانک‌های خارجی‌ای که عملیات آنها از نظر زمانی در انطباق با ایالات متحده آمریکا است) دارای شعب اجاره‌ای؛ عمدتاً در باهاما (Bahamas) و جزایر کایمن (Cayman Islands) هستند. یعنی مناطقی که به همراه ایالات متحده آمریکا بر روی یک منطقه زمانی (یک قاع ساعتی) قرار دارند. این امر محرز شده است که علت ایجاد چنین شعبی آن است که بانک‌های مزبور می‌خواهند برای مشتریان شرکتی خود، خدمتی را فراهم کنند که از آن تحت عنوان «حساب‌های جارو شده یا انتقالی (Sweep accounts)» یاد می‌شود. حساب‌های جارو شده از آن رو مورد استفاده قرار می‌گیرند که بر اساس قوانین آمریکا، بانک‌ها مجاز به پرداخت بهره به حساب‌های جاری تجاری آمریکایی (Us-based Commercial Checking accounts) نیستند. در نتیجه، به منظور برخورداری از امکان پرداخت بهره به مشتریان شرکتی، بانک‌های مذکور در پایان هر روز کاری، اقدام به جارو کردن یا انتقال وجوه باقی‌مانده مشتریان - از حساب جاری آنها در آمریکا به حسابی در یک شعبه اجاره‌ای - می‌نمایند. این وجوه، در طی شب در حساب مزبور باقی‌مانده و فردای آن روز مجدداً به حساب اصلی خود در ایالات متحده آمریکا بازگردانده می‌شوند. بانک‌های آمریکایی برای پرداخت بهره به این قبیل سپرده‌های شبانه خارجی، هیچگونه محدودیتی ندارند. این سپرده‌های شبانه را می‌توان به هر شعبه خارجی منتقل کرد لیکن لزوم در نظر داشتن ملاحظات مربوط به منطقه زمانی به گونه‌ای است که انتقال این وجوه را به مناطقی که دور از آمریکا هستند (و در نتیجه در قاع زمانی یکسانی با آن قرار ندارند؛ مترجم)، مشکل می‌سازد.

۲ - گاهی اوقات، شعبه اجاره‌ای توسط یک کارگزار محلی (نماینده محلی) که خود تحت نظارت قرار ندارد، نمایندگی می‌شود. این کارگزار، کلیه امور خود را صرفاً بر مبنای دستورالعمل‌هایی انجام می‌دهد که از سوی مدیریت بانک مادر صادر شده است. به منظور برخورداری از امکان انجام نظارت یکپارچه موثر، مرجع نظارتی کشور مبدا باید به سوابقی که توسط کارگزار محلی نگاهداری می‌شود، دسترسی داشته باشد. دسترسی به چنین اطلاعاتی باید توسط کارگزار و بانک مادر و آن هم به صورت کتبی، تضمین شود.

ممکن است در یک شعبه تحت نظارت، یک بانک فرعی (Subsidiary) وابسته به بانک مادر، یک موسسه خواهر یا یک موسسه غیربانکی که تحت نظارت قرار نداشته و در حوزه قضایی ثالثی قرار دارد؛ مستقر باشد. آنچه که در عمل اتفاق می‌افتد آن است که در اکثر مواقع، این حوزه قضایی ثالث، ایالات متحده آمریکا است یعنی جایی که اکثریت وسیعی از شعب اجاره‌ای اروپایی و بانک‌های خارجی مستقر در آن، توسط دفاتری در نیویورک مدیریت می‌شوند. سندی که در سال ۱۹۹۶ میلادی تحت عنوان «نظارت بر واحدهای بانکی برون مرزی» انتشار یافت بیان می‌دارد که دغدغه اصلی در مورد این قبیل شعب اجاره‌ای، امکان فرار آن‌ها هم از نظارت حوزه قضایی صادر کننده مجوز شعبه و هم از نظارت حوزه قضایی ثالث است.

ناظران بانکی در هر دو حوزه قضایی مبدا و مقصد باید از این امر اطمینان یابند که امکان به کارگیری اصول نظارت بانکی موثر برای تمامی بخش‌های مجزای این قبیل ساختارهای بانکی وجود دارد.

یکی از ساز و کارهایی که می‌توان برای به حداقل رساندن هرگونه شکاف نظارتی در نظارت مستمر بر «گروه‌های بانکی دارای شعب اجاره‌ای» به کارگرفت حصول به یک تفاهم رسمی بین (الف) مرجع نظارتی حوزه مبدا (ب) مرجع نظارتی حوزه مقصد و (پ) مرجع نظارتی ثالثی است که مدیریت و بدنه اصلی شعبه اجاره‌ای در آن مستقر است. تفاهم مذکور باید مسئولیت‌های اصلی مرجع نظارتی کشور مبدا در نظارت یکپارچه و نیز مسئولیت‌های هر یک از دو مرجع نظارتی دیگر را بیان نماید به گونه‌ای که این اطمینان فراهم شود که تمامی بانک به شیوه‌ای موثر، تحت نظارتی یکپارچه قرار دارد. همچنین این تفاهم باید به موضوع مبادله اطلاعات احتیاطی بین ناظران مذکور بپردازد به گونه‌ای که هیچ عاملی نتواند از جریان اطلاعات به دفتر مرکزی و ناظران بانکی مبدا و مقصد جلوگیری نماید. جریانی که برای اعمال نظارتی اثربخش، امری حیاتی است.

برای نظارت بر شعب اجاره‌ای، پیشنهادهاتی به شرح ذیل ارائه می‌شود:

- فرآیند صدور مجوز برای شعب اجاره‌ای باید در انطباق کامل با سند «اصول اساسی» باشد. در این رابطه، لازم است ابتدا موافقت اولیه مرجع نظارت بانکی حوزه قضایی مبدا اخذ شود تا از این طریق، مرجع مذکور ضمن اطلاع از وجود این شعبه، از این امکان برخوردار شود که هر دغدغه‌ای را که در این رابطه دارد، اعلام نموده و نیز بتواند این موضوع را تایید نماید که آیا شعبه مزبور تحت نظارت یکپارچه و مستمر آن مرجع قرار دارد یا نه. در صورتی که صدور مجوز برای

شعبه اجاره‌ای به صورت مشروط باشد، لازم است شرایط مذکور به اطلاع مرجع نظارتی کشور مبدا رسانیده شود.

- مرجع صادرکننده مجوز باید بانک مادر را ملزم نماید که طی یک بیانیه رسمی، شیوه مدیریت، کنترل و حسابرسی شعبه مذکور را اعلام نماید و اطمینان دهد که روش‌های مذکور در انطباق با رویه‌های نظارتی معمولی است که برای شعب خارجی به کارگرفته می‌شوند. این امر باید شامل ارائه اطلاعات درخصوص محل استقرار و نگهداری دفاتر و سوابق شعبه و نیز اسامی و مشخصات تمامی افرادی باشد که مستقیماً، به مدیریت شعبه مذکور منتسب هستند. لازم است اطلاعات مزبور را در اختیار مرجع نظارتی کشور مبدا نیز قرار داد. همچنین باید مرجع نظارتی کشور ثالث را از این موضوع مطلع نمود که مدیریت و بدنه اصلی شعبه اجاره‌ای مذکور قصد دارند تا در حوزه قضایی آن‌ها، استقرار یابند.

- دفتر مرکزی بانک (Head Office) باید مسئولیت مدیریت ریسک تمامی مجموعه را بر عهده گیرد. این موضوع شامل فعالیت‌های انجام شده توسط شعبه اجاره‌ای نیز می‌شود حتی اگر مدیریت ریسک آن شعبه، در حوزه قضایی ثالثی انجام پذیرد.

- کشوری که اقدام به صدور مجوز برای شعبه اجاره‌ای می‌نماید باید به تعهدات خود به عنوان مرجع نظارتی کشور مبدا - براساس توافقنامه^۱ - عمل نماید. این مرجع باید از طریق انجام مصاحبه‌های سالیانه با مدیریت و دریافت منظم (به عنوان مثال به صورت فصلی) گزارش‌های جامع نظارتی و دیگر اطلاعات مرتبط، عملیات شعبه اجاره‌ای مذکور را تحت نظارت غیرحضور^۲ خود داشته باشد. همچنین مرجع نظارتی کشور مبدا باید از شعبه اجاره‌ای - که مدیریت و بدنه اصلی آن در حوزه قضایی ثالثی واقع است - بازرسی حضور^۳ به عمل آورد.

۱- منظور از توافقنامه، سند موسوم به «توافقنامه بال (Basel Concordat)» است. هدف این توافقنامه، ایجاد تفاهم در رابطه با نحوه تماس و همکاری بین مقامات کشورهای مبدا و مقصد، در زمینه نظارت بر واحدهای برون مرزی بانک‌ها است. برای مطالعه بیشتر در این زمینه به ترجمه «اصول ۲۵گانه برای نظارت بانکی موثر (کمیته نظارت بانکی بال)» منتشره از سوی اداره مطالعات و مقررات بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (آبان ماه ۱۳۸۳)، ص ۸۴ مراجعه فرمایید. این سند را می‌توانید در سایت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به نشانی WWW.CBL.IR بخش نظارت بانکی، زیر مجموعه ترجمه اسنادی از کمیته بال (بازل)، قسمت اصول مدیریت ریسک ملاحظه نمایید.

2- Off-site supervision.

3- On-site Supervision.

این مرجع می‌تواند بازرسی حضوری را رأساً انجام داده و یا آن را به یک کارگزار دیگر محول نماید. بازرسی حضوری باید حداقل مشتمل بر بررسی کیفیت مدیریت، کنترل‌ها و مدیریت نقدینگی بر حسب ارزش محلی (در صورت نیاز) باشد. برای تحقق این امر، نباید در دسترسی مرجع نظارتی مبدا به اطلاعات نظارتی موجود در کشور ثالث، هیچ معنی وجود داشته باشد.

• مسئولیت اعمال نظارت یکپارچه^۱ بر روی گروه بانکی - از جمله بر فعالیت‌های انجام شده توسط شعبه اجاره‌ای - در وهله نخست بر عهده مرجع نظارتی کشور مبدا است. مرجع نظارتی کشور ثالث ممکن است نظارت محدودی را بر روی فعالیت‌های انجام شده توسط شعبه اجاره‌ای اعمال نماید. به عنوان مثال، این مرجع ممکن است صرفاً به بررسی میزان انطباق فعالیت‌های شعبه مزبور با سیاست‌ها، ضوابط کنترلی و روش‌های متداول بپردازد و یا آمار و داده‌هایی را جمع نماید که به طور کلی، به ایمنی و سلامت فعالیت‌های آن شعبه مربوط می‌شود. امکان نظارت موثر بر آن گروه از شعب اجاره‌ای که مدیریت و بدنه اصلی آن در یک کشور ثالث قرار داشته، تحت نظارت نیستند - در چارچوب اصول مطروحه در این سند - وجود ندارد. از این رو باید مانع از تاسیس و یا فعالیت چنین شعبی شد.

۳- موسسات تابعه اجاره‌ای^۲

در مواردی بسیار محدود، مشاهده شده است که بانک‌ها اقدام به تاسیس «موسسات تابعه اجاره‌ای» نموده‌اند. مبادرت به این امر، عمدتاً به منظور پیشبرد بانکداری خصوصی یا روابط امانی^۳ است.

هدف از تاسیس یک بانک تابعه، تفکیک ریسک واحد محلی از موسسه اصلی (مادر) آن است. به طور معمول، عملیات بانک‌های تابعه اجاره‌ای توسط مرجعی در کشور مقصد (میزبان) هدایت و مدیریت می‌شود.

این بانک‌ها، واحدهای حقوقی مستقلی هستند و با توجه به اینکه ریسک‌های عملیاتی و حقوقی زیادی را در برمی‌گیرند دلیلی ندارد که به آن‌ها اجازه داد تا از کشوری غیر از کشور مبدا یا مقصد آن‌ها، مدیریت و کنترل شوند. تمامی این بانک‌های تابعه باید در حیطه کامل مسئولیت‌ها و

---

1 – Consolidated Supervision.

2- Booking Subsidiaries.

3 -Fiduciary Relationships.

روابط نظارتی حوزه‌های قضایی مبدا یا مقصد قرار گیرند. مسئولیت‌ها و روابطی که در انطباق کامل با موارد مطروحه در سند « اصول اساسی » باشند.

مراجع نظارتی نباید بیش از این، با تاسیس بانک‌های تابعه اجاره‌ای که بدنه اصلی و مدیریت آن‌ها به تنهایی در حوزه قضایی ثالثی قرار دارند، موافقت نمایند. در صورت وجود چنین بانک‌هایی، مراجع نظارتی باید با تعیین یک ضرب الاجل کوتاه مدت (کمتر از یک سال)؛ آن‌ها را ملزم نمایند تا ظرف مدت مذکور، مدیریت و بدنه اصلی خود را به بانک مادر منتقل نمایند و در صورت عدم تمکین آن‌ها طی مدت یاد شده، لازم است مرجع نظارتی اقدام به لغو مجوز این موسسات نماید.

ترتیبی که بر اساس آن، مدیریت و بدنه اصلی بانک تابعه اجاره‌ای به بانک مادر منتقل می‌شود باید به گونه‌ای باشد که مرجع نظارتی کشور مبدا بتواند به تمامی دفاتر و سوابق آن دسترسی کامل و بدون محدودیت داشته باشد؛ درست همان‌گونه که به دفاتر و سوابق بانک مادر دسترسی دارد. چنانچه بانک مذکور ادعا نماید که به موجب قوانین حفظ اسرار در کشور مقصد، امکان دسترسی کامل و بدون محدودیت به دفاتر و سوابق آن وجود ندارد، نباید اجازه‌ی چنین انتقالی را به آن‌ها داد.

ماخذ:

**Shell banks and booking offices, Basel Committee on Banking Supervision,
BANK FOR INTERNATIONAL SETTLEMENTS, Basel, January 2003.**

استفاده از مطالب این مجموعه با ذکر ماخذ بلامانع است.